

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

BRNO 1971

Der Fund einer mittelalterlichen Waffe — einer Hellebarde. Eine mittelalterliche Hellebarde, die in der Gemeinde Březník (Bez. Třebíč) gefunden wurde, stellt eine dreiteilige Waffe vor (tricuspis): die vertikale Achse wird von einer blattförmigen Lanze mit Tülle und verlängerter Stütze für den Schaft gebildet. Zwei weitere Waffen bildet ein horizontal angebrachter, aus einem Stück geschmiedeter, an einem Ende umgebogener Haken, der am anderen Ende mit einer in Gestalt eines Beiles mit in V-Form nach innen ausgeschnittener Schneide abschliesst. Diese Waffe stammt anscheinend aus dem Verlauf des 14. oder aus der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts und ihr Auftreten können wir in Zusammenhang mit der Existenz der nahen Burg Lamberk bringen, die im Jahre 1370 von Jaroslav von Hněhnic erbaut wurde. Weil die Ruinen dieser Burg eine Zufluchtstätte für Raubritter wurden, mussten sie auf Landesbefehl etwa um die Mitte des 15. Jahrhunderts niedergedrückt werden.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V PÍSKOVNÁCH VE VÁVROVICÍCH-PALHANCI

(okr. Opava)

VLASTA ŠIKULOVÁ, Slezské muzeum, Opava

(Tab. 59--61)

V roce 1969 obnovilo JZD Vávrovice těžbu písku v jedné z menších starých pískoven na levém břehu Opavy u palhaneckého splavu. Pískovna je umístěna na okraji svahu severně od kříže u poľní cesty. O akci jsme se dověděli když už ornice i podloží jí byly shrnuty do největší ze starých pískoven na severní straně ohrožené plochy. Z původního terénu zůstaly jen dvě úzké příčky mezi těžebními úseky, na nichž se zachovaly části dvou porušených jam kultury převorské s převahou šedé keramiky, kterou provázejí zlomky ručně robených tmavých nádob s rytou výzdobou.

Další jámy byly podle výpovědi bagristů zničeny při shrnování zeminy. Jediný nález, který z nich vyzvedli, je zlomek širokého laténského náramku ze sytě modrého skla, zdobeného žlutými a bílými skelnými nitěmi. Zde byl asi v druhotném uložení. Je pravděpodobné, že pochází z osady, kterou jsem zjistila sběrem na polích za pískovnamy (směrem proti proudu řeky) nebo ze zatím neznámého pohřebiště.

V následujícím roce převzaly těžbu písku v tomto areálu Štěrkovny a pískovny, n. p., Olomouc, které plánují vytěžit zde každoročně plochu jednoho hektaru. Těžba byla zahájena severovýchodně od starých pískoven bez povolení KSPPOP v Ostravě. Na ploše prvního hektaru, z níž byla již shrnuta ornice i podorniční vrstva, byla okrajová část větší pravěké osady. 18 prozkoumaných jam obsahovalo keramiku III. a IV. stupně kultury nálevkovitých pohárů. Těmuž osídlení náležely i čtyři horní vrstvy, vyplňující rozsáhlý hliník na okraji ohrožené plochy, jehož zbývající část bude zkoumána v příštím roce. V keramickém materiálu převažují zlomky ze zásobnic s okrajem zesíleným širokými plastickými páskami různě zdobenými, střepy mis s nálevkovitým hrdlem a široká, vodorovně provrtaná ucha. Z výzdobných prvků je tu kolkování, plastická ozdoba ve tvaru U a přesekávaný vodorovný výčnělek na rozhraní hrdla a výdutě nádoby. Ve třech jamách byly střepy lahví s límcem, zdobeným přesekáváním. Ojedinele se již vyskytla kanelace.

Dále tu byly přesleny, několik zlomků broušených nástrojů, drtidla na obilí, početná štípaná industrie a několik kamenných zátěží rybářských sítí.

Tři nejspodnější vrstvy hliníku obsahovaly zcela jiný materiál. Především jsou to zlomky nádob zdobených na horní straně měkce zalomených výdutí a na hrdlech vypíchaným ornamentem. Na některých se ve vpichu zachovaly zbytky bílé inkrustace. Vpichy je zdobena i nádoba z odlišného, výrazně ostřeného materiálu. Na dalším zlomku z okraje dosti tenkostěnné nádoby pozorujeme přechod od píchaných ornamentů k rytým. Dalším typickým prvkem tohoto souboru jsou poháry, zdobené na okrajích a na výduti nehtovými vrypy a opatřené nízkými výčnělky nebo imitovanými uchy. Mají přesné analogie v některých slezských celcích s nejmladší keramikou zdobenou vpichem.¹ Nehtový ornament je i na zlomcích některých větších nádob. Je jím zdobena i vanička, z níž zůstal jen zlomek. Projevem lengyelského kulturního okruhu je dále skupina různých zlomků mis na nožce i menší nožka, provděpodobně z poháru. Také jsou zde zlomky dvojkónických nádob a začínají se vyskytovat úzké zdobené plastické pásky na okrajích. Malování nebylo zjištěno.

Protože keramický materiál není dosud laboratorně zpracován, není možno podat jeho bližší charakteristiku, zvláště s ohledem na zastoupení různých typů nezdobené keramiky. Z těchto důvodů nemohu ještě rozhodnout, jestli je možno synchronizovat zdejší osídlení s nejmladší moravskou malovanou keramikou nebo již s otickou skupinou nepomalované keramiky.

Výskyt vypíchané keramiky v otické skupině uvádí sice W. Buttler jako běžný,² v novějších polských pracích se s ním počítá jen v předcházejícím lengyelském stupni.³

P o z n á m k y :

¹ H. Seger, Die keramischen Stilarten der jüngeren Steinzeit Schlesiens, Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift, NF VII, 1919, 22, Abb. 56, 76.

L. Jisl, Nálezy vypíchané keramiky ve Slezsku. Časopis Slezského muzea v Opavě, série B, II, 1952, obr. 1/1—3.

² W. Buttler, Der donauländische und der westische Kulturkreis der jüngeren Steinzeit, Berlin, Leipzig 1938, 40.

³ A. Kulczycka-Leciejewiczowa, Ze studiów nad kulturą ceramiki wstęgowej w Polsce, Archeologia Polski XIII, 1968, 100; The Neolithic in Poland, Wrocław—Warszawa—Kraków 1970, 53, 90.

Rettungsaktionen in den Sandgruben von Vávrovice-Palhanec (Bez. Opava). Bei der Abräumung der Erdmasse in der Sandgrube wurden einige Kulturgruben zerstört, aus welchen nur das Bruchstück eines breiten latènezeitlichen Glasarmbandes gerettet wurde.

Es konnten nur Reste von zwei Gruben der Przeworsk-Kultur untersucht werden.

An einer anderen, durch den Abbau von Sand gefährdeten Stelle, wurde der Rand einer Siedlung erfasst. In 18 Gruben und in den vier oberen Schichten der ausgedehnten Lehmgrube befand sich die Keramik der III.—IV. Stufe der Trichterbecherkultur.

In den drei unteren Schichten der Lehmgrube befand sich die jüngste Stichbandkeramik gemeinsam mit der Keramik der Lengyel-Kultur. Bemalte Gefäße wurden nicht vorgefunden. Da dieses Keramikmaterial im Labor noch nicht verarbeitet ist, kann vorläufig nicht entschieden werden, ob es mit der jüngsten Stufe der mährischen gemalten Keramik oder mit der Ottitzer Gruppe gleichaltrig ist.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY NA PŘESTAVBĚ STÁTNÍ SILNICE OPAVA—KRNOV (okr. Opava)

VLASTA ŠIKULOVÁ, Slezské muzeum, Opava

(Tab. 62)

Účelem této přestavby, zahájené v roce 1969, bylo rozšíření a místy i narovnání silnice a snížení s'oupání v úseku Opava—Holasovice. Stavba byla zahájena, aniž by byl dodržen požadavek KSPPOP v Ostravě o nutnosti včasného hlášení zahájení prací. Vzhledem k velkému rozsahu stavby bylo dohodnuto s opavskou expoziturou AÚ ČSAV, že bude sledovat úsek z Opavy-Jaktaře do Vávrovice a že naše pracoviště bude zachraňovat na úseku Vávrovice—Holasovice.

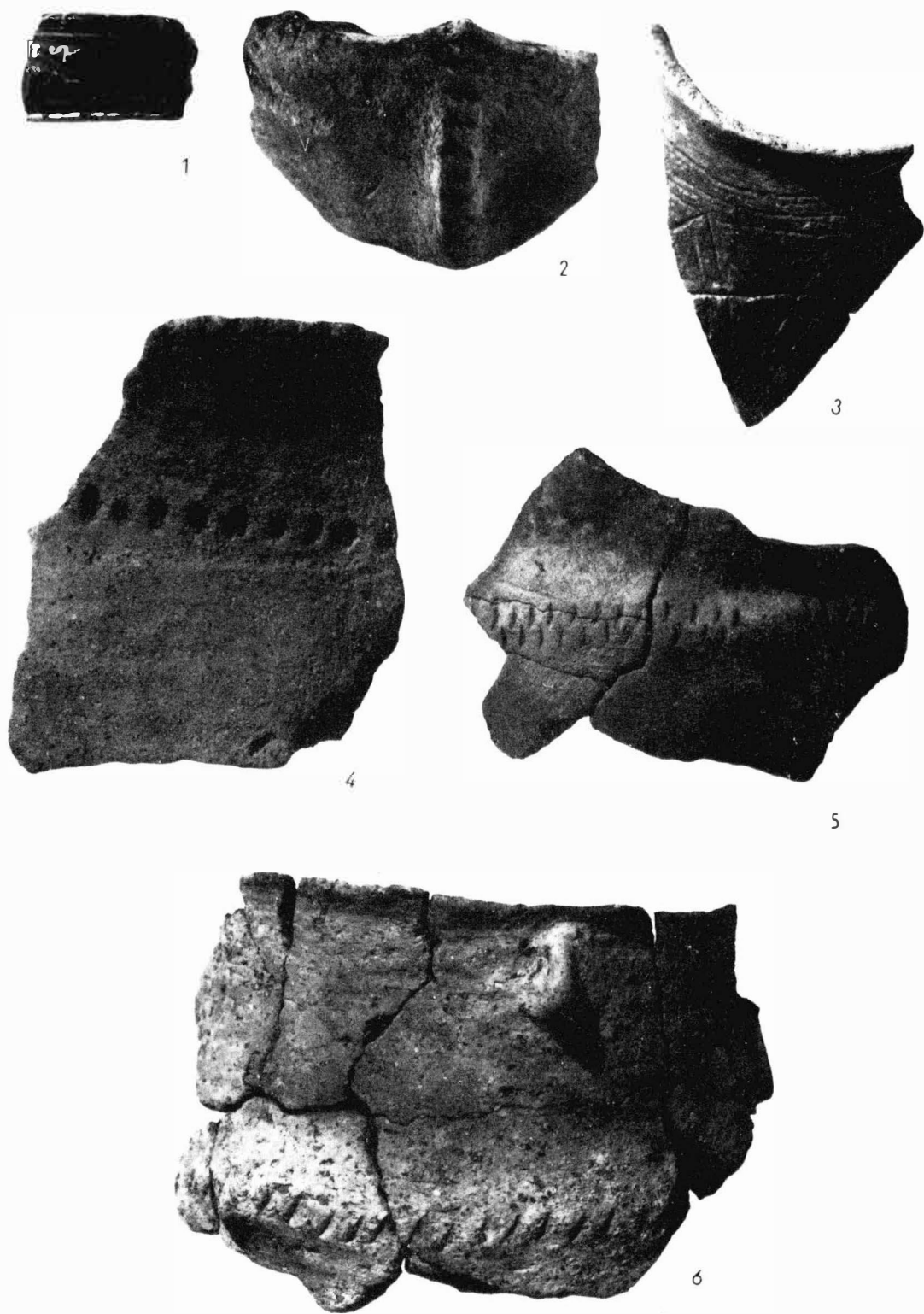
Nejvíce ohroženou lokalitou tohoto úseku byl známý Hrabalův kopec na katastru Vlastoviček-Jarkovic. Zde byla již na jaře 1969 shrnuta ornice a začala těžba jílů. V okolí nejvyššího bodu kopce se podařilo zachránit 51 žárových hrobů slezského období lužické kultury z většího pohřebiště, které pokračuje dále po obou stranách silnice. Hroby tvořily několik skupin. Kromě bohaté keramické výbavy v nich byly zlomky jehlic, bronzové náramky, drobné hliněné amulety a skleněné korálky, zdobené natavovanými nitěmi. Ze současného sídliště, umístěného v severozápadním sousedství hrobů, nad svahem Hrabalova kopce, se podařilo zachránit obsah několika jam. Toto místo bylo osídleno již lidem s kulturou kulovitých amfór, po němž se zachoval větší hliník s množstvím keramiky. Další jáma obsahovala několik nádob věteřovského typu. Rovněž byly zjištěny jámy i ohniště z doby římské. Nejmladší osídlení je z 10. století.

Druhá zkoumaná lokalita je na katastru Neplachovic v údolí mezi Hrabalovým kopcem a Neplachovicemi. Nejstarší osídlení tohoto místa patří lidu s kulturou volutovou. Kromě jam tu byla i dvě ohniště vykládaná valouny. Z pozůstatků osídlení lidem kultury nálevkovitých pohárů upozorňují na kostrový pohřeb, uložený do sídlištní jámy, jejíž výplň obsahovala množství zuhelnatělých obilek pšenice. Zemřelý byl vybaven mísou s nálevkovitým okrajem, zdobenou vodorovnými přesekávanými výčnělkami a hladkým pohárkem, který byl vložen do ní.

Většina z 28 celkem zde prozkoumaných jam náleží slezskému období lužické kultury.

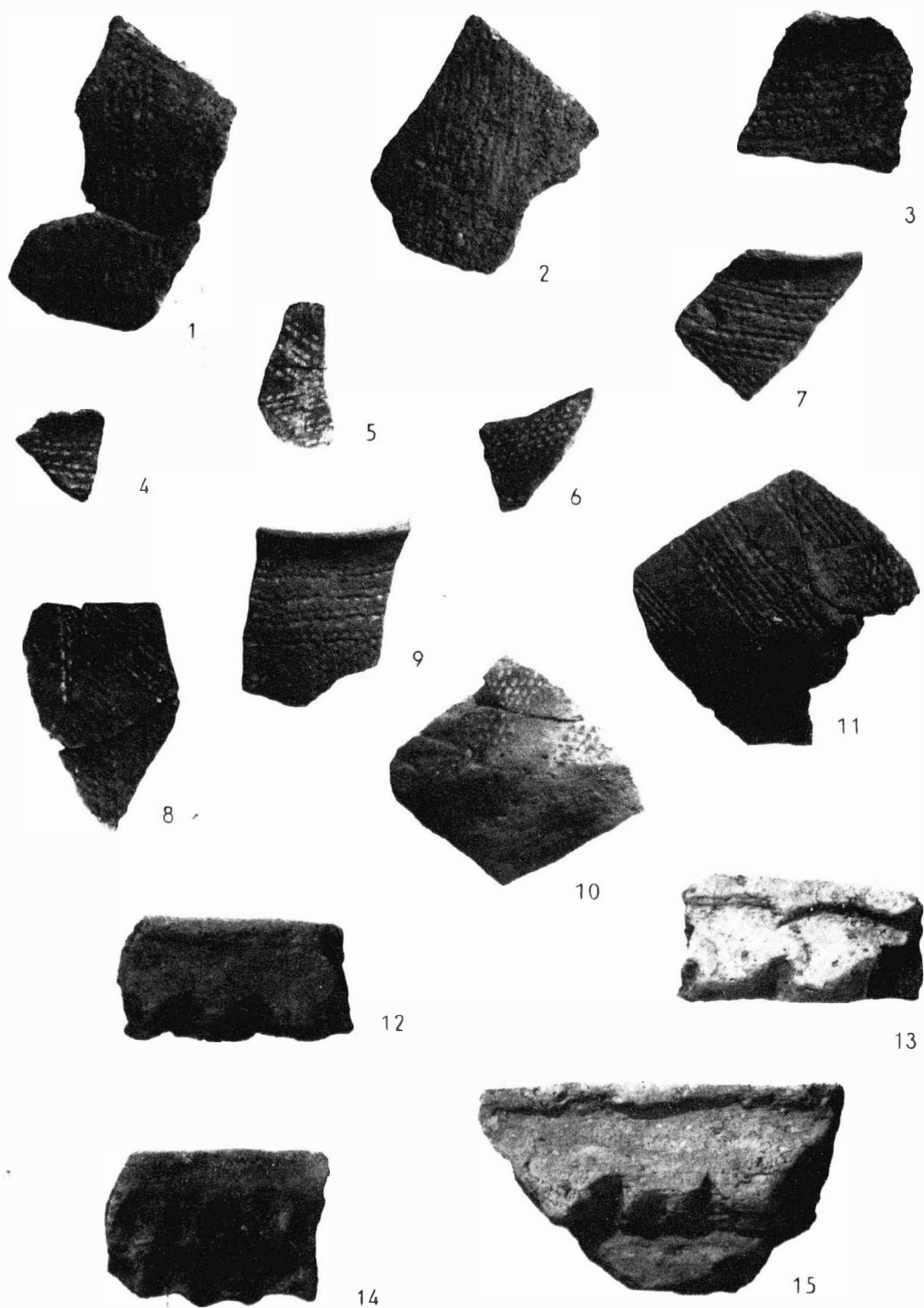
Nejzávažnějším nálezem je hrncířská pec z mladší doby římské (tab. 62), částečně poškozená při strojním hloubení příkopu. Mezi zřícenými rošty i v předpečním prostoru bylo množství na kruhu točené keramiky.

Poslední osídlení, reprezentované obsahem jedné jámy s hradištní keramikou, je z počátku 9. století.

Tab. 59

Vávrovice (okr. Opava). 1 zlomek laténského skleněného náramku; 2–6 keramika ze spodních vrstev hlínku. —
 1 Bruchstück eines latènezeitlichen Glasarmringes; 2–6 Keramik aus unteren Schichten der Lehmgrube.

Tab. 60

Vávrovice (okr. Opava). 1–11 keramika ze spodních vrstev hliníku; 12–15 keramika z horních vrstev hliníku. —
 1–11 Keramik aus unteren Schichten der Lehmgrube; 12–15 Keramik aus oberen Schichten der Lehmgrube.

1

3

4

Tab. 61

Vávrovice (okr. Opava). 1 stěp z horních vrstev hlínku; 2-4 nálezy z jámy č. 16. — 1 Scherbe aus oberen Schichten der Lehmgrube; 2-4 Funde aus Grube Nr. 16.

PD 1520
1970. (1971.)

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady: A. P. Löwensteinová, dr. R. Tichý
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, R. Skopal
Na titulní obálce: Koflík z velatického pohřebiště ve Skalici
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné